

Koncepcia rozvoja práce s mládežou na roky 2016 – 2020

Koncepcia rozvoja práce s mládežou na roky 2016 – 2020 (ďalej len „koncepcia“) je strategickým dokumentom štátnej politiky, ktorý špecifikuje prioritné ciele štátu v oblasti práce s mládežou do roku 2020. Nadväzuje na Stratégiu Slovenskej republiky pre mládež na roky 2014 – 2020 tým, že prispieva k napĺňaniu strategických cieľov pre oblasť práce s mládežou, ako jednej zo základných tematických priorít dokumentu, predovšetkým tematickú oblasť č. 9: „Práca s mládežou“. Stratégia Slovenskej republiky pre mládež na roky 2014 – 2020 bola vládou SR dňa 23. apríla 2014 schválená uznesením č. 192.

Tvorbe koncepcie predchádzalo vytvorenie analýzy práce s mládežou a definovanie základných cieľov a priorít prostredníctvom regionálnych aj národných konzultácií. Do konzultácií boli zapojení zástupcovia rôznych inštitúcií pôsobiacich v oblasti práce s mládežou a mládežníckej politiky zo všetkých regiónov Slovenska.

Koncepcia je rozdelená do piatich tematických oblastí, v ktorých je vždy stručne uvedený zjednodušený popis východiskovej situácie, vízia, ku ktorej sa má práca s mládežou do roku 2020 priblížiť a konkrétne ciele, ktoré je potrebné dosiahnuť v roku 2020. K nim je uvedených viacero možných opatrení. Tento zoznam nie je konečný a v priebehu platnosti koncepcie sa môžu ukázať aj ďalšie efektívne opatrenia, smerujúce k naplneniu pomenovaných cieľov. Ktoré opatrenia sa budú realizovať, v akom termíne a ktoré inštitúcie budú zodpovedné za ich plnenie, bude stanovené prostredníctvom akčných plánov po schválení koncepcie vládou SR.

Pod prácou s mládežou[\[1\]](#) rozumieme cieľavedomú činnosť, ktorá reaguje na potreby mladých ľudí a vedie k pozitívnemu rozvoju ich osobnosti, aby sa dokázali plnohodnotne uplatniť v živote. Je založená na princípe dobrovoľnej účasti mládeže, partnerského prístupu a vzájomného rešpektu. Jej úlohou je prispievať k zrelosti, nachádzaniu životného smerovania a sebaoznania jednotlivca aj skupiny. Má vytvárať priestor k spolurozhodovaniu mladých ľudí o veciach, ktoré sa ich týkajú, motivovať ich k angažovanosti a prispievať tak k budovaniu občianskej spoločnosti. Realizujú ju ľudia špecificky pripravovaní na túto činnosť, aktívne pracujúci v tejto oblasti a tiež dobrovoľníci, ktorí sú pre napĺňanie koncepcie nenahraditeľní.[\[2\]](#)

Koncepcia vychádza z nasledovných princípov: práca s mládežou stavia na aktuálnej situácii mladého človeka a snaží sa naplňať jeho potreby; napomáha reálnemu uplatňovaniu práv mladých ľudí; smeruje k zabezpečeniu celkovej kvality života mladých ľudí; pracuje pre spoločné dobro jednotlivcov, komunit a spoločnosti; uznáva dôležité miesto mimovládneho sektora v dosahovaní výsledkov v práci s mládežou; uplatňuje systematický a komplexný prístup k práci s mládežou, ktorý je postavený na partnerstve, spolupráci a integrovanom prístupe všetkých aktérov (mladých ľudí, miestnych a regionálnych samospráv, štátnej a verejnej správy, mimovládnych organizácií, ďalších organizácií, inštitúcií, jednotlivcov, podnikateľského sektora, médií a celej spoločnosti); kvalitná práca s mládežou nemôže byť realizovaná bez adekvátnej finančnej podpory.

Potreby mladých ľudí ako východisko pre prácu s mládežou

Východisková situácia:

Súčasnou požiadavkou v rámci Európskej mládežníckej politiky^[3] je práca s mládežou založená na dôkazoch o skutočných potrebách mladých ľudí. Na Slovensku sa získavajú údaje o mládeži najmä prostredníctvom výskumov a prieskumov, ktoré tvoria podklad do tzv. správ o mládeži. Vydávajú sa v perióde 3 - 4 rokov (2010, 2014 a plánovaná 2017) a sú podkladom pre tvorbu celoštátnych strategických dokumentov. Špecifickejší zber údajov a zisťovanie potrieb mladých ľudí na regionálnej či miestnej úrovni sa realizuje v minimálnej miere, chýba nezávislá interpretácia takýchto zistení a ich následné využívanie pri konkrétnych opatreniach či grantových výzvach v práci s mládežou.

Vízia: Práca s mládežou založená na poznaní aktuálnych potrieb mladých ľudí.

Cieľ: Systematicky zisťovať a analyzovať potreby mladých ľudí na všetkých úrovniach – celoštátnej, regionálnej i miestnej, zistenia zverejňovať a na ich základe prijímať zodpovedajúce opatrenia.

Možné opatrenia:

- Pokračovať v zbere podkladov a vydávaní správ o mládeži na národnej úrovni.

- Podporovať prax zisťovania a analýzy potrieb mládeže na regionálnej a miestnej úrovni (podporovať rozvoj metodiky na zisťovanie a analýzu potrieb, prácu s ňou a jej šírenie).
- Podporovať (napr. prostredníctvom vzdelávania) realizátorov práce s mládežou vo využívaní analýzy potrieb mladých ľudí pri tvorbe, realizácii a hodnotení aktivít a programov pre mládež.
- Pri zisťovaní a analyzovaní potrieb zabezpečiť pohľad expertov/odborníkov z relevantných oblastí, vrátane mladých ľudí.
- Zviditeľňovať potreby mladých ľudí a posilniť ich advokáciu smerom k verejnosti i zástupcom relevantných inštitúcií, ktorých sa dotýka téma mládeže (tzv. „dôležitým dospelým“) na všetkých úrovniach (národnej, regionálnej i miestnej).
- Finančne podporovať prieskumy a výskumy zamerané na zisťovanie potrieb mladých ľudí v rámci programu „Dôkazy o mládeži“ [\[4\]](#).

Kvalitná práca s mládežou

Východisková situácia:

Zdôrazňovanie zvyšovania kvality v práci s mládežou je ďalším celoeurópskym trendom. Expertná skupina EÚ definovala v roku 2015 základné princípy kvality práce s mládežou, bez ohľadu na to, v akom kontexte sa vykonáva [\[5\]](#). Jednou z foriem potvrdzovania kvality na Slovensku je akreditácia programov neformálneho vzdelávania v práci s mládežou na základe zákona č. 282/2008 Z. z. o podpore práce s mládežou a o zmene a doplnení zákona č. 131/2002 Z. z. o vysokých školách a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon č. 282/2008 Z. z.“). Zároveň v rámci nastavovania kritérií programu „Podpora mládežníckych organizácií“ dostali kritériá kvality omnoho väčšiu váhu ako v minulých programoch. [\[6\]](#) Na Slovensku sa tvorba inovatívnych systémov na zvyšovanie kvality podporila v prvých výzvach programu Ministerstva školstva, vedy, výskumu a športu Slovenskej republiky (ďalej len „MŠVVaŠ SR“) „Priority mládežníckej politiky“ (Programy pre mládež 2014 - 2020). V ostatných typoch organizácií (mimo detských a mládežníckych nadregionálnych organizácií) na úrovni regiónov, miest a obcí však zatiaľ chýba zhoda na tom, čo vytvára kvalitu v práci s mládežou. Zároveň je potrebná väčšia podpora zavádzania kvality prostredníctvom využívania rôznych nástrojov do praxe a vytvorenie motivačného prostredia, kde by sa organizácie mohli od seba vzájomne inšpirovať a učiť.

Vízia: Podpora a zvyšovanie kvality práce s mládežou

Cieľ 1: Zaviesť do praxe nástroje na meranie a podporu rozvoja kvality v práci s mládežou

Možné opatrenia

- Vytvoriť konsenzus o kritériách a indikátoroch kvality v práci s mládežou s ohľadom na rôzne formy, oblasti, cieľové skupiny a aktérov v práci s mládežou s prihliadnutím na európske trendy.
- Tvorba a podpora rôznych nástrojov na podporu kvality (peer review, externá spätná väzba...).
- Vzdelávanie a systémová podpora realizátorov práce s mládežou, aby vykonávali kvalitnú prácu s mládežou a využívali rôzne nástroje na podporu kvality.
- Podpora riadiacich a metodických pracovníkov v organizáciách a inštitúciách v práci s mládežou pri rozvoji kvality.
- Systémová podpora zavádzania kvality a štandardov do práce s mládežou.
- Zviditeľňovanie dobrých príkladov v oblasti kvality práce s mládežou.
- Rozšíriť akreditáciu programov neformálneho vzdelávania v práci s mládežou v rámci zákona č. 282/2008 Z. z. aj o akreditáciu inštitúcií.

Aktéri práce s mládežou

Východisková situácia:

V oblasti práce s mládežou pôsobí množstvo rôznorodých organizácií a subjektov. Činnosť celoštátnych organizácií, fungujúcich na členskom princípe s pravidelnou činnosťou, i organizácií s regionálnou pôsobnosťou je čiastočne zmapovaná, pretože sa uchádzajú o zdroje MŠVVaŠ SR prostredníctvom „Programov pre mládež na roky 2014-2020“. V týchto organizáciách pôsobí veľké množstvo kvalitných ľudí, zväčša ako dobrovoľníci. I keď tieto organizácie sú z hľadiska práce s mládežou veľmi dôležité, zachytávajú z celkového počtu mladých ľudí na Slovensku iba pomerne malé percento[7]. Je preto dôležité podporovať rast a tiež naplnenosť týchto organizácií mladými ľuďmi a zároveň aj mladými dobrovoľníkmi. Okrem mimovládnych organizácií a ďalších subjektov pracujúcich s deťmi a mládežou sem spadajú všetky školské výchovno-vzdelávacie zariadenia v zmysle platnej legislatívy[8]. Zložitá je situácia ohľadom centier voľného času, ktoré pôsobia v oblasti miestnej práce s mládežou[9]. Legislatívne patria medzi školské zariadenia a sú regulované príslušnou

legislatívou v rámci regionálneho školstva, no zároveň by na základe vyhlášky[10] mali vykonávať aj aktivity patriace do práce s mládežou, čo spôsobuje v praxi viacero komplikácií. V podpore aktivít pre neorganizovanú mládež, by aj na základe nedávnych zmien vo financovaní, mali zohrávať dôležitú úlohu systematickou podporou miestnych organizácií regionálne i miestne samosprávy. Napriek niektorým pozitívnym príkladom však takáto podpora nie je dostatočná a chýba jej systematické koncepčné uchopenie. Významnú úlohu v práci s mládežou zohrávajú aj neformálne skupiny mládeže. Nevyriešená zostáva aj otázka, aké miesto majú v práci s mládežou ďalšie inštitúcie, ktoré v rámci svojej činnosti robia aj aktivity pre mládež, no spadajú do iných oblastí (napr. komunitné centrá zo sociálnej oblasti, napr. knižnice v oblasti kultúry a podobne).

Vízia: Komplexný, funkčný a flexibilný systém práce s mládežou (na celoštátnej, regionálnej i miestnej úrovni)

Cieľ: Zadefinovať role a úlohy rôznych subjektov aktívnych v systéme práce s mládežou na všetkých troch úrovniach tak, aby sa ich aktivity vzájomne dopĺňali a spoločne napĺňali poslanie práce s mládežou

Možné opatrenia:

- Vymedzenie práce s mládežou (aktivít a služieb) v rámci systému starostlivosti o deti a mládež mimo vyučovania (napríklad vo vzťahu k školským zariadeniam, kultúrnym a športovým organizáciám...).
- Analyzovať aktuálny stav práce s mládežou na Slovensku i lokálne špecifiká (kto sa komu venuje, o koho sa staráme dostatočne a akými formami, a čo chýba) vrátane pomenovania cieľových skupín, ktorým sa nevenujeme dostatočne či vhodnými formami.
- Podporovať väčšie zapojenie samospráv do podpory práce s mládežou na regionálnej a miestnej úrovni.
- Prehodnotiť a vytvoriť nový systém starostlivosti o deti a mládež mimo vyučovania s vyjasnením postavenia a úloh jednotlivých aktérov (napr. centrá voľného času, školské kluby detí, základné umelecké školy, školy pri využívaní vzdelávacích poukazov, detské a mládežnícke organizácie a ďalšie organizácie podporované prostredníctvom miest a obcí), aby lepšie napĺňali úlohy štátu v tejto oblasti.

- Komplexne reformovať činnosť a zameranie centier voľného času a vymedziť ich postavenie v práci s mládežou v súlade s navrhovaným novým systémom starostlivosti o deti a mládež mimo vyučovania (vrátane možnej transformácie na iné, ako školské zariadenie a úpravy príslušnej legislatívy).
- Úprava legislatívy na základe vytvoreného modelu (novela Zákona č. 282/2008 Z. z., resp. Zákona č. 245/2008 Z. z. a ďalšej príslušnej legislatívy).

Financovanie práce s mládežou

Východisková situácia:

Verejné zdroje sú dôležitým zdrojom financovania mládežníckych organizácií, pretože umožňujú financovanie koordinačných a podporných aktivít centrály pre svoje regionálne pobočky. Tieto zdroje sú však často viazané na príslušný kalendárny rok (nezohľadňujú potreby sektora ohľadom dlhodobého financovania) a organizácie ich dostávajú k dispozícii neskoro (v mesiacoch máj / jún), čo sťažuje ich efektívne využitie. Z hľadiska dostupnosti tiež existujú veľké geografické rozdiely, keďže niektoré samosprávy vyčlenili finančné zdroje na podporu práce s mládežou a iné nie. Aj v prípadoch, keď financovanie aktivít pre mládež existuje, často je nesystematické. Nie sú zadefinované ciele a priority na základe relevantných analýz a zisťovaní potrieb. Zároveň existuje veľký nepomer z hľadiska financií určených na podporu práce s mládežou [\[11\]](#) v porovnaní s financiami určenými na iné aktivity v rámci starostlivosti o deti a mládež mimo vyučovania napr. cez vzdelávacie poukazy [\[12\]](#). Zmena financovania centier voľného času platná od 1.1.2013 prerozdělila zdroje pôvodne určené iba pre samosprávy, kde fungujú centrá voľného času plošne na všetky samosprávy, bez viazanosti ich využitia pre mládež. Táto zmena síce dáva samosprávam väčšiu flexibilitu v starostlivosti o mládež, no udiala sa bez systematickej podpory samospráv, ako tieto prostriedky efektívne využívať na podporu mládeže. Aktuálne nie sú k dispozícii informácie, aké aktivity, na základe čoho a v akej kvalite samosprávy z týchto zdrojov financujú. V rokoch 2011 – 2015 boli v oblasti práce s mládežou realizované dva národné projekty KomPrax- kompetencie pre prax a Praktik – Praktické zručnosti cez neformálne vzdelávanie v práci s mládežou z Európskeho sociálneho fondu (ďalej len „ESF“), ktoré priniesli dôležité inovácie a príklady dobrej praxe.

Vízia: Dostatočné, adresné, transparentné a udržateľné financovanie práce s mládežou.

Cieľ: Vytvoriť systém financovania práce s mládežou a zabezpečiť adekvátne zdroje na všetkých úrovniach (celoštátnej, regionálnej i miestnej).

Možné opatrenia:

- Analyzovať systémy financovania aktivít starostlivosti o deti a mládež mimo vyučovania a ich efektivity z hľadiska naplňania strategických cieľov v predmetných oblastiach a definovať nepokryté oblasti.
- Na základe analýzy kvantifikovať a alokovať adekvátne množstvo prostriedkov potrebných na naplňanie strategických cieľov v oblasti práce s mládežou (napr. prerozdelením existujúcich zdrojov v sektore, získaním dodatočných zdrojov a pod.).
- Prepájať existujúce finančné zdroje všetkých relevantných rezortov, príslušných inštitúcií či nadácií na zabezpečenie medzirezortnej spolupráce v práci s mládežou na národnej, regionálnej i miestnej úrovni (a vytvárať priestor vzájomne sa od seba učiť).
- Alokovať finančné prostriedky na program „Komunita mladým“[\[13\]](#) a jej prostredníctvom kumulovať štátne a miestne, resp. regionálne zdroje na prácu s mládežou.
- Vytvoriť grantové systémy pre prácu s mládežou na úrovni krajov z podielových daní a previazať ich na analýzy potrieb a stanovené strategické ciele.
- Vytvoriť nástroje na kontrolu a monitoring využívania prostriedkov pre prácu s mládežou na všetkých úrovniach s prepojením na analýzy potrieb a kritériá kvality.
- Nájsť zdroje na rozvoj infraštruktúry a investičné aktivity v práci s mládežou (napr. cez zdroje štrukturálnych fondov).
- Vytvoriť nástroje na podporu neformálnych skupín.
- Zabezpečiť vhodné podmienky pre organizácie pôsobiace v práci s mládežou (dlhodobé financovanie, inštitucionálna podpora, flexibilné financovanie, ktoré reaguje na zmenu potrieb, resp. ďalšia podpora, napr. vzdelávanie, ktoré je povinné...).

Zviditeľňovanie a uznávanie práce s mládežou

Východisková situácia:

Aktivity na európskej úrovni zamerané na zvýšenie uznania práce s mládežou a jej výsledkov sú tu už vyše desaťročia. V rámci programov Európskej únie vzniklo špecializované centrum na prípravu strategických krokov súvisiacich s uznávaním práce s mládežou (SALTO Recognition). Od roku 2012 IUVENTA - Slovenský inštitút mládeže pripravila rôzne

opatrenia na podporu uznania a zviditeľňovania práce s mládežou (konferencie Prúty a architekti, Neformálne vzdelávanie - fáma alebo bežná prax, Fórum inovatívneho učenia). Aktivity národného projektu Komprax - kompetencie pre prax v tejto oblasti vyvrcholili v roku 2013 podpisom Deklarácie o uznávaní prínosu neformálneho vzdelávania v práci s mládežou. Práca s mládežou bola zaradená aj do Stratégie Slovenskej republiky pre mládež na roky 2014 – 2020 ako samostatná téma a začali sa práce aj na novele zákona č. 282/2008 Z. z. Existuje viacero ďalších iniciatív v rámci mládežníckeho sektora, ako je napríklad ocenenie Rady mládeže Slovenska „Most“. Povedomie našej spoločnosti o prínosoch práce s mládežou a prečo je dôležitá, však zďaleka nedosahuje úroveň niektorých iných európskych krajín, ako napríklad v Dánsku či Belgicku.

Vízia: Spoločnosť, ktorá rozumie prínosom a dopadom práce s mládežou.

Cieľ: Vytvoriť nástroje na podporu uznávania práce s mládežou na všetkých štyroch úrovniach uznania (formálne, spoločenské, sebauznanie, politické) a využívať ich

Možné opatrenia:

- Finančne podporiť prieskumy a výskumy na zisťovanie dopadov práce s mládežou v rámci programu „Dôkazy o mládeži“[\[14\]](#) a zistené informácie medializovať (sebauznanie).
- Zviditeľňovať príklady kvalitných dlhodobých partnerstiev napr. kampaní, programov, projektov (spoločenské uznanie).
- Zaradiť pracovníka s mládežou do Národnej sústavy povolání a Národnej sústavy kvalifikácií (formálne uznanie).
- Rozšíriť výučbu práce s mládežou na vysokých školách (formálne uznanie).
- Rozvíjať kompetencie pracovníkov samospráv zodpovedných za mládež (politické uznanie).
- Realizovať informačné a propagačné aktivity o prínosoch práce s mládežou najmä smerované mimo sektor (spoločenské uznanie) na všetkých úrovniach.
- Vytvoriť priestor pre prepojenie práce s mládežou a formálneho vzdelávania (formálne uznanie).

Implementácia, monitoring a sledovanie naplňania Koncepcie

Za implementáciu Koncepcie rozvoja práce s mládežou na roky 2016 – 2020 je zodpovedné MŠVVaŠ SR a bude ju vykonávať v spolupráci s IUVENTOU – Slovenským inštitútom mládeže a príslušnými rezortmi. Naplňanie cieľov koncepcie prostredníctvom jednotlivých rezortov sa bude uskutočňovať v rámci ich pôsobnosti a kompetencií. Monitoring a sledovanie naplňania koncepcie bude vykonávať Medzirezortná pracovná skupina pre štátnu politiku v oblasti mládeže. Rozpracovanie koncepcie predpokladá 2-ročné akčné plány s ročným vyhodnotením na úrovni ministerstva školstva a zverejňovaním plnenia koncepcie verejnosti zrozumiteľnou formou.

1

[1] Základná informácia o stave práce s mládežou – pozri Príloha 1

[2] Rozšírená pôvodná definícia uvedená v Stratégii SR pre mládež na roky 2014 - 2020

[3] Uznesenie Rady a zástupcov vlád a členských štátov, ktorí sa zišli na zasadnutí Rady, o práci s mládežou, 2010

[4] V rámci Programov pre mládež na roky 2014 – 2020, systému poskytovania dotácií MŠVVaŠ SR pre oblasť práce s mládežou na základe príkazu ministra č. 54/2013

[5] Quality youth work, A common framework for the further development of youth work, European Commission, 2015

[6] <https://www.iuventa.sk/sk/Granty/Nova-generacia-Programov-PRE-MLADEZ-na-roky-2014-2020.alej>

[7] V roku 2014 mali organizácie podporované v programe PODPORA MO registrovaných 72 252 členov

[8] Zákon č. 245/2008 Z. z. o výchove a vzdelávaní (školský zákon) o zmene a doplnení niektorých zákonov.

[9] S výnimkou troch centier voľného času s regionálnou pôsobnosťou.

[10] Vyhláška MŠVVaŠ SR č. 306/2009 Z. z. o školskom klube detí, školskom stredisku záujmovej činnosti, centre voľného času, školskom hospodárstve a stredisku odbornej praxe.

[11] Na Programy pre mládež bolo v roku 2014 alokovaných 2.329.565 €

[12] Na vzdelávacie poukazy bolo na rok 2015 vyčlenených 17.117.790 €

[13] V rámci Programov pre mládež na roky 2014 – 2020, systému poskytovania dotácií MŠVVaŠ SR pre oblasť práce s mládežou na základe príkazu ministra č. 54/2013.

[14] V rámci Programov pre mládež na roky 2014 – 2020, systému poskytovania dotácií MŠVVaŠ SR pre oblasť práce s mládežou na základe príkazu ministra č. 54/2013.